

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA Z FOKUSNÍCH SKUPIN S RODIČI ŽÁKŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL MČ PRAHA 7 REALIZOVANÝCH NA TÉMATA:

- Respektující přístup učitele k dětem a žákům
- Způsoby hodnocení ve škole/formativní hodnocení, zpětná vazba o pokroku
- Metody, formy a pestrost výuky a očekávání rodičů
- Celková atmosféra ve škole, klima třídy
- Komunikace školy s rodiči
- Jazykové vzdělávání
- Společné vzdělávání/inkluze a realita třídy
- Podněty pro další rozvoj kvality vzdělávání ve školách

Zpracovala: Mgr. Petra Dobiášová, odborný garant pro evaluaci a monitoring, ve spolupráci se členy realizačního projektu MAP II

Únor 2022

Obsah

KONTEXT, METODIKA A PRŮBĚH REALIZOVANÉHO ŠETŘENÍ	3
DETAILNÍ ZJIŠTĚNÍ	5
Respektující přístup učitele/pedagoga k dětem a žákům	5
Negativní zkušenosti.....	5
Pozitivní zkušenosti	5
Doporučení	5
Vyjádření zřizovatele	6
Způsoby hodnocení ve škole	6
Doporučení	7
Vyjádření zřizovatele	7
Metody, formy a pestrost výuky a očekávání rodičů	8
Negativní zkušenosti.....	8
Pozitivní zkušenosti	8
Doporučení	8
Vyjádření zřizovatele	9
Celková atmosféra ve škole, klima třídy.....	9
Pozitivní zkušenosti	9
Negativní zkušenosti.....	10
Doporučení	10
Vyjádření zřizovatele	10
Komunikace školy s rodiči	11
Doporučení	11
Vyjádření zřizovatele	11
Jazykové vzdělávání - jakou prioritu tomuto tématu přikládáte, úroveň, spokojnost.....	12
Negativní zkušenosti.....	12
Doporučení	12
Vyjádření zřizovatele	12
Společné vzdělávání/inkluze a realita třídy.....	12
Doporučení	13
Vyjádření zřizovatele	13
ZÁVĚRY	14
NÁVRHY OPATŘENÍ ZE STRANY ZŘIZOVATELE	16
SEZNAM ZKRATEK	17

KONTEXT, METODIKA A PRŮBĚH REALIZOVANÉHO ŠETŘENÍ

Kvalitativní šetření zaměřené na potřeby a očekávání rodičů žáků základních škol ve vztahu ke vzdělávání v Městské části Praha 7 bylo realizováno v rámci projektu Místní akční plány rozvoje vzdělávání II – Správní obvod Praha 7 (dále MAP II). K hlavním tématům patřil respektující přístup v rámci vzdělávání, pestrost metod výuky a formy hodnocení. Témata setkání byla navržena ve spolupráci s kolegy z oddělení vzdělávání, kteří jsou v kontaktu se členy školských rad zahrnujících i rodiče a se spolky rodičů, které fungují při školách.

Pro řešení tématu byla použita výzkumná metoda fokusních (užívá se také skupinových/ohniskových) diskusí, která patří mezi nejzákladnější metody kvalitativního sociologického výzkumu. Jedná se o metodu získávání informací ke zvolenému tématu od skupiny osob, které sdílejí určitou zkušenost, charakteristiku nebo zájem. Fokusní skupinu je možné si představit jako formu moderované diskuse o délce 90 minut s cílem zjistit a postihnout co nejvíce názorů a postojů jednotlivých účastníků k danému tématu (Veselý, Nekola 2007: str. 176 - 179).

Účastníci těchto diskusí byli rodiče žáků základních škol, jejichž zřizovatelem je MČ Praha 7. **Termíny realizovaných fokusních skupin:**

- 30. září 2020 - fokusní skupiny se zúčastnilo 10 rodičů ze 4 základních škol (ZŠ Plamínkové, ZŠ Korunovačnická, ZŠ Strossmayerovo nám.)
- 21. října 2021 - fokusní skupiny se zúčastnilo 10 rodičů ze 4 základních škol (ZŠ T. G. Masaryka, ZŠ Tusarova, ZŠ Korunovačnická, FZŠ Umělecká)
- 9. listopadu 2021 - fokusní skupiny se zúčastnilo 9 rodičů z x základních škol (ZŠ TGM, ZŠ Korunovačnická, ZŠ Plamínkové, ZŠ Strossmayerovo náměstí)

Témata setkání byla:

- respektující přístup učitele k dětem a žákům
- způsoby hodnocení ve škole/formativní hodnocení,
- zpětná vazba o pokroku,
- metody, formy a pestrost výuky a očekávání rodičů,
- celková atmosféra ve škole,
- klima třídy,
- nastavení komunikace školy s rodiči,
- jazykové vzdělávání,
- společné vzdělávání/inkluze a realita třídy
- další podněty pro rozvoj kvality vzdělávání ve školách.

Účastníci setkání sdíleli pod vedením facilitátorů – pracovníků odboru vzdělávání a projektového řízení MČ Praha 7 – podněty k dalšímu rozvoji vzdělávání v území, svoje zkušenosti s výukou svých dětí a poskytovaly náměty pro možná zlepšení – z jejich pohledu. Je potřeba si uvědomit, že rodiče zčásti interpretují informace získané od svých dětí, ne vlastní zkušenost, z toho také plynou uvedené doporučení. Jelikož je možné v tomto případě pracovat pouze s informacemi, které byly během šetření od účastníků získány, nejedná se o všeobecně platné závěry, ale zjištění určená k další diskusi. Pro názornost jednotlivých zjištění je text doplněn autentickými citacemi, které jsou v dokumentu graficky znázorněny kurzívou. Prostřednictvím této zprávy jsou získané podněty předány ředitelům zapojených škol k tomu, aby uvážili, jak s nimi naložit. Zároveň jsou k jednotlivým tématům připojena vyjádření

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

městské části jako zřizovatele škol, které reprezentovali účastníci fokusních skupin. Dokument byl zpracován v návaznosti na další odborné materiály, zejména v souladu se Zpracováno i v souladu s dokumentem Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030 (dále jen „Strategie 2030“).

V případě potřeby mohou být využitelné podněty získané v rámci fokusních skupin zahrnuty do aktualizace Strategického rámce MAP, na základě výstupů z připomínkování předloženého dokumentu vedením a pedagogy ze zapojených škol.

DETAILNÍ ZJIŠTĚNÍ

Respektující přístup učitele/pedagoga¹ k dětem a žákům²

Např. považujete přístup učitele k Vašemu dítěti/žákům ve třídě za tzv. respektující? Tzn. respektující osobnost a potřeby dítěte? Co byste si přáli jinak?

Rodiče mají zkušenost jak s respektujícím, tak i méně respektujícím přístupem pedagogů k žákům, rozdíly byly zmiňovány mezi školami i v rámci jednotlivých škol. Míra respektu pedagoga k žákům vychází dle názoru rodičů z atmosféry ve škole „... vždy záleží na vedení školy, jak to má nastavené“, „... ředitel jako hlava školy, záleží na tom, jak pracuje s pedagogickým sborem“, a z osobnosti pedagoga „... vždy bude část učitelů, kteří mají problematickou osobnost, nebo minimálně nedokážou být empatičtí“.

Negativní zkušenosti

- Zastrasování „... učitelka křičela na děti na chodbách“, „strašení panem ředitelem“.
- Nevhodné odměňování „... učitel přenášel nervozitu z kontroly České školní inspekce na děti, sliboval odměny“, „... za dobrý výkon ve škole učitel odměňuje děti sladkostmi“.
- Trestání „...když děti zlobily, přišly o hodinu tělocviku“.
- Vyjádření nedůvěry učitele směrem k dítěti „... učitel se na třídní schůzce vyjádřil: nevěřte dětem, my jim taky nevěříme.“
- Neochota učitele a nedostatek časového prostoru pro individuální přístup k žákovi.

Pozitivní zkušenosti

- Vstřícnost/pochopení ze strany pedagoga.
- Individuální přístup k žákům.
- Ochota vedení i pedagogů řešit problémy s rodiči.

Doporučení

- Přistupovat k žákům jako k partnerům.
- Zapojovat žáky do tvorby pravidel tak, aby je „přijali“ „... zapojování dětí do vytváření pravidel je žádoucí, předešlo by se okřikování dětí, pokud by ve třídě fungovala žáky přijatá pravidla“.
- Zapojovat žáky do rozhodování „... příkladem může být i participativní rozpočet, děti mohou přemýšlet o svém okolí“.
- Klást důraz především na vnitřní motivaci žáků.
- Podporovat školy v „otevřenosti“ tak, aby se rodiče žáků cítili vítáni „... nechat rodiče prvňáků doprovázet své děti do třídy“, „... rodič by ocenil možnost jít např. pravidelně v pátek do školy, aby viděl, co a jak se děti učí“.

¹ V textu je použit mužský rod jako zástupný pro obě pohlaví. Z hlediska genderové rovnosti není tedy popis korektní, z hlediska interpretace je považován za vhodný, jelikož není třeba vztahovat jednotlivé citace na osoby jednoho pohlaví, tedy buď na učitele či na učitelku.

² Pojmem dítě se označuje osoba, která navštěvuje předškolní zařízení, pojmem žák pak osoba školního věku. Rodiče ve svých výročích obvykle používají pojem dítě, tj. bez ohledu na jeho věk.

- Do komunikace a do řešení problémů zahrnout všechny případné aktéry, a to tedy jak rodiče, tak i žáky.
- Respektující přístup lze podpořit proškolením pedagogů, jejich podporou a vzájemným sdílením „... tak, aby se měl učitel možnost v případě řešení problémů na vedení školy obrátit, aby mu byla poskytnuta podpora, např. supervize nebo mentoring“, „... ředitelé by měli více podporovat vzájemné návštěvy učitelů ve výuce.“
- Podporovat nejen vztah učitel - žák, ale i vztah učitel - rodič, který je založený na vzájemném respektu a porozumění „...pro rodiče je zásadní, jak škola naloží s informací, že na chování učitele není něco v pořádku, zda je ochotná s rodičem jednat“.

Vyjádření zřizovatele

Ze zkušeností vyplývá, že jakákoli, byť **společně vytvořená pravidla**, nemusí být dodržována všemi žáky, a to ani v případě, že se na jejich formulování sami podíleli. Stanovení pravidel není samospásitelné, je důležité, aby učitelé, kteří ve třídě působí, postupovali v zásadních bodech jednotně. V návaznosti na vytvoření systému pravidel je také třeba předem stanovit sankce za jejich porušení. Je potřeba žáky vést k tomu, aby přijali to, že pokud poruší pravidla, mají za vzniklou situaci odpovědnost a ponесou důsledky svého jednání. Zřizovatel ze svého pohledu nespátřuje problém ani v systému odměn za dodržování pravidel či mimořádný výkon - odměny jsou uzpůsobené věku žáků.

Partnerský přístup k dětem znamená především vzájemný respekt. Děti a žáci se učí nápodobou, proto je důležité nechovat se k dětem tak, jak bychom nechtěli, aby se chovali k učitelům oni. Nicméně je nutné zdůraznit, že po dobu pobytu ve škole nesou učitelé za děti odpovědnost, musí tedy mnohdy korigovat jejich chování i více, než může být žákům příjemné. V tom právě napomůže i péče a výchova dětí ze strany rodičů.

Návštěvy rodičů v hodinách jsou na většině škol umožňovány individuálně po dohodě s učitelem. Pravidelné dlouhodobé doprovázení dětí do třídy, byť se jedná o prvňáky, jen oddaluje jejich vedení k samostatnosti, a z bezpečnostního a organizačního hlediska je velmi komplikované. Stejně tak pravidelné návštěvy rodičů v hodinách nejsou standardem, ať už z výše uvedených důvodů, ale také z důvodu narušení výuky či diskomfortu, který by mohly pociťovat ostatní děti, ale také pedagogové. Mezi práva rodičů patří být informován o školní práci, chování a výsledcích jejich dítěte, nikoli „kontrola“ toho, jak učitel vede hodiny. K tomu slouží hospitace vedení, vzájemné hospitace učitelů či kontroly ČŠI, nikoli rodičů-laiků, bez znalosti pedagogických principů, a vzdělávacích plánů, potažmo skupinové dynamiky v dané třídě. Každá škola má schválený školní řád, rodičům je předkládán k prostudování, a tento by měl v ideálním případě upravovat mj. „intervence“ a pohyb rodičů ve školách v obecné rovině. Obvykle to znamená, že rodič má možnost po dohodě s učitelem zúčastnit se jako pozorovatel části výuky, ale tak, aby to nenarušovalo plány a práci učitele se třídou. Není možné navštěvovat vyučovací hodiny bez ohlášení.

Způsoby hodnocení ve škole

Např. uveďte jakým způsobem je Vaše dítě hodnoceno, zda známkami nebo slovně, a zda Vám tento způsob vyhovuje.

Z diskuse vyplynulo, že žádný způsob hodnocení nepovažují rodiče za dobrý nebo špatný, jednoznačně preferovaný či odmítaný, vždy záleží na způsobu jeho prezentace žákům i rodičům, na souvislostech jeho využití a schopnostech/kompetencích konkrétního pedagoga používat daný hodnotící nástroj. Důležité je pro rodiče především porozumění konkrétnímu způsobu hodnocení „... důležité je určit

kritéria hodnocení, kterým by děti rozuměly a nezáleží tolik na tom, zda slovní či známkování, či kombinovaný“.

- Používání klasického kvantitativního hodnocení (škála 1 až 5) považují někteří rodiče za méně vhodné, ale na druhou stranu si uvědomují, že naopak pro jiné rodiče je to přehledné a jednoduše pochopitelné.
- Z pohledu některých rodičů je slovní hodnocení objektivnější, spravedlivější, zajišťuje žákovi i jeho rodičům mnohem větší informovanost, a učiteli hlubší poznání žáka. Přestože by rodiče slovní hodnocení svých dětí vítali, uvědomují si, že ne vždy je tato alternativa možná či dokonce vhodná (viz výše), „... i slovní hodnocení může být demotivující pro děti, když není empaticky nebo srozumitelně napsané, a může se dítěte dotknout“, „... formulace hodnocení, které je velmi náročné nejen na slovní zásobu učitele, ale také na míru jeho empatie“, „... úskalím slovního hodnocení je také nedostatečná možnost srovnávání“.
- Kvantitativní hodnocení v některých školách bývá doplněno též stručným slovním hodnocením, což rodičům vyhovuje.
- Rodičům se nelíbí negativní způsob hodnocení výkonu, tedy strhávání známek za chybu bez ohledu na délku a obsáhlost testu.

Doporučení

- Vysvětlovat funkčnost a smysluplnost zvoleného způsobu hodnocení, seznámení rodičů i žáků s výhodami zvoleného způsobu hodnocení.
- Připravovat děti již v mateřských školách na různé způsoby hodnocení.
- Nezapomínat na to, že úkolem hodnocení není pouze informovat, ale také i motivovat.
- Do hodnocení zakomponovat sebehodnocení dětí.
- Do hodnocení zakomponovat nejen dosažené výsledky, ale také aktivitu a snahu dítěte.
- Sjednotit způsob hodnocení v rámci jedné školy, daný způsob standardizovat tak, aby hodnocení jednotlivých pedagogů bylo srovnatelné, „... nechat více učitelů opravit a hodnotit stejnou věc, potom srovnání“.
- Snažit se hodnotit pozitivně to, co dítě zvládlo (např. procentuálně), a ne to, v čem udělalo chybu.

Vyjádření zřizovatele

Hodnocení (a to ani kvantitativní) by primárně nemělo být postaveno na srovnávání. Nelze než souhlasit s tím, že žáci i rodiče by měli znát kritéria a způsob hodnocení práce žáků předem, což by jim mělo být dostatečně srozumitelně vysvětleno.

Projekt MAP II uspořádal pro vedení škol seminář na téma Úvod do formativního hodnocení, který se setkal s velmi dobrým ohlasem, a nyní je na jednotlivých ředitelích a ředitelkách, jak k této problematice povedou své pedagogické týmy.

Zřizovatel doporučuje školám otázku hodnocení nepodceňovat a tuto problematiku probírat také napříč prvním a druhým stupněm. Nelze požadovat zcela jednotná kritéria od všech učitelů, nicméně, neměla by se lišit zásadně. Důležité je také stanovit způsob hodnocení u žáků s potřebou podpůrných opatření (SPUCH) a také s těmito kritérii seznámit nejen dotčené žáky, ale i celou třídu a zdůvodnit jejich používání u konkrétního žáka.

Práce s chybou představuje důležitý moment v rámci vzdělávání žáků. Přestože existují semináře zaměřené na toto téma, efektivní práci s chybou nemají mnozí pedagogové zažitou. Často mají problém přiznat i svoji chybu, natož naučit žáky pracovat s ní.

Minimum je rozlišovat chyby z neznalosti a z nepozornosti. S chybou je potřeba pracovat, dítě musí od začátku vědět, že když se učí a chybuje, vlastně to nevadí. Je to pouhé měřítko mezi porozuměním, dovedností a neznalostí. Inspirativní text například na <https://divokakarta.eduin.cz/2020/02/05/petra-dockalova-desatero-prace-s-chybou/>

Metody, formy a pestrost výuky a očekávání rodičů

Např. Je pro Vaše dítě výuka inspirativní? Dostává možnost pracovat různými způsoby, spolupracovat se spolužáky, dostává např. badatelské úkoly? Existuje na Vaší škole tzv. projektové vyučování? Co byste si v tomto ohledu pro Vaše dítě přáli?

Skupinové diskuse poukázaly na rozdílná očekávání rodičů ve vztahu k používaným metodám a formám výuky. Někteří rodiče kladou větší důraz na zprostředkování velkého množství faktů, jiní naopak kladou důraz především na kompetence k řešení problémů, sociální kompetence, komunikační kompetence apod. V rámci diskusí se však respondenti shodli, že pro budoucí profesní život i budování osobního sebevědomí jsou klíčové především komunikativní schopnosti, „... umění sebeprezentace je důležité pro úspěch v osobním i profesním životě“.

Negativní zkušenosti

- Nízká míra propojování jednotlivých předmětů (a to především na II. stupni).
- Rozsáhlé penzum učiva na II. stupni.
- Absence důrazu na cílený rozvoj vyjadřovacích schopností žáků „... u nás se ve školách klade malý důraz na schopnost prezentovat své myšlenky, svá zjištění“, „... škola sice zadá dětem referát, ale neučí je, jak ho prezentovat“.
- Absence názorné a praktické výuky „... sice je to mladý učitel, ale jeho metody jsou velmi zastaralé, rozhodně ne badatelské, rovnou dětem řekl, že nebudou dělat pokusy“.

Pozitivní zkušenosti

- Propojování jednotlivých předmětů na I. stupni.
- Zapojení rodičů do výuky, např. přednáška o vlastní profesi apod.
- Diskuse žáků, která probíhá při výuce matematiky metodou Hejného.
- Peer to peer výuka „učili se vysvětlit mladšímu spolužákovi učivo“.

Doporučení

- Vhodně upravovat vzdělávací plány na základě právě zveřejněného dokumentu Hlavní směry revize rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.
- Podporovat vyšší míru spolupráce jednotlivých pedagogů propojování předmětů
- Podporovat kreativitu dětí a rozvoj jejich individuálních kompetencí.
- Zapojit rodiče do výuky.
- Zapojit starší spolužáky do výuky.
- Podporovat roli učitele i jako moderátora diskusí, nejen jako nositele informace.
- Podporovat profesní rozvoj pedagogů.
- Podporovat výuku realizovanou ve vnějších prostorech (chodit víc ven a ukazovat si vyučované jevy v přírodě, názorně), „... přála bych si, aby děti více využívaly věci, které jsou dostupné kolem nás, v okolí školy apod.“.

- Uplatňovat zážitkové, badatelské metody „... *přála bych si více zážitkové pedagogiky, výuky spojené s praxí, škola by mohla víc pracovat s tím, co nabízí okolní prostředí, víc chodit ven*“.
- Podporovat cílený rozvoj vyjadřovacích schopností žáků a to napříč všemi předměty (schopnost prezentovat před ostatními výsledky své práce, důraz na rétoriku včetně teoretické průpravy formální přípravy mluveného textu, jak oslovit, zaujmout posluchače, jak překonat trému atd.).
- Zvážit zavedení dramatické výchovy do vzdělávacích plánů, „*výborné by bylo, kdyby součástí výuky byla dramatická výchova např. už ve 3. třídě*“.
- Zvýšit důraz na tělesnou výchovu „... *tělocvik, to už není to, co bývalo, chybí mu systematickosti, dříve se střídala atletika, gymnastika, míčové hry, od všeho trochu, dnes se děti neučí ani základním dovednostem, a je to na nich znát*“, „... *mnoho dětí má díky nedostatečnému sportu problémy s obezitou*“.

Vyjádření zřizovatele

Školy dbají na prohlubování všech kompetencí žáků potřebných pro zajištění kvalitního i osobního života, nicméně často se dostávají pod tlak samotných rodičů, kteří například vyžadují, aby žáci byli připravováni na přijímací zkoušky. Je potřeba říci, že příprava na PZ jako taková není povinností školy. Je na každém žákovi a jeho rodičích, jak přistoupí k přípravě a kolik času jí věnuje. Škola postupuje podle schválených školních vzdělávacích plánů, které jsou předmětem pravidelné kontroly ČŠI a odpovídají modelu Kvalitní školy – souboru kritérií a indikátorů hodnocených ČŠI. Většina škol má v plánu inovaci či přepracování svých školních vzdělávacích plánů v návaznosti na probíhající revizi Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a podnětů vycházejících z dokumentu Strategie 2030. Školní vzdělávací program každé školy by měl být rodičům přístupný. Je také předmětem jednání školských rad, které mohou jeho podobu ovlivnit. V případě relevantních podnětů by se měli rodiče obracet nejen na učitele a vedení škol, ale také na školské rady prostřednictvím svých volených zástupců.

Právě v této oblasti byly na fokusních skupinách velmi výrazně vidět individuální a často protichůdné zájmy rodičů, potažmo dětí/žáků. V souladu se Strategií 2030 je nutno připomenout, že rodiče hrají nezastupitelnou roli v oblasti výchovy a vzdělávání svých dětí.

Celková atmosféra ve škole, klima třídy

Např. cítí se Vaše dítě ve škole/ve třídě dobře? Pracuje se ve škole cíleně s klimatem třídy? Co byste si přáli jinak?

Tématem diskusí byla celková atmosféra ve třídě/ve škole, a to, jak ji podporovat. Podrobněji se pak diskuse věnovala tématu šikany, kdy se někteří rodiče domnívali, že vedení školy řeší problém nedostatečně, jiní si pak myslí, že se škola snaží, ale zatím s malým úspěchem. Naopak tam, kde zmiňovali, že škola cíleně od 1. třídy buduje dobré vztahy a toleranci mezi dětmi, se s tématem šikany vůbec nesetkali.

Pozitivní zkušenosti

- Školní psycholog, který na škole působí, poskytuje poradenství učitelům i dětem a rodičům, účastní se programů ve třídách.

- Pedagogové, kteří na vztazích mezi žáky cíleně pracují od 1. třídy „... vidím pozitivní aspekt v klimatu školy, mé dítě je na prvním stupni ve třídách s vysokým počtem dětí ze znevýhodněného prostředí, učitelka se snaží, aby děti fungovaly jako tým, a daří se jí to, dokáží spolu vyjít, neprojevují se předsudky, od 1. třídy jsou vedeny v týmovém duchu, nesetkali se se šikanou“, „... učitelka cíleně buduje základní slušnost a schopnost spolu slušně komunikovat“.
- Snaha o řešení šikany ve třídě ze strany učitelů, „... paní učitelky se snažily jak o individuální podporu a pozornost synovi, a když byl konflikt, snažily se ho učitelky vyřešit“.

Negativní zkušenosti

- Šikana, která se v některých třídních kolektivech objevuje, „... syn nezapadl do kolektivu, protože je „jiný“, hodně čte, byl terčem posměchu kvůli tomu, že nehraje hry na mobilu, působí na děti trochu jako exot“.
- Nevhodný přístup ze strany rodičů: „... , když je problém, často převezmou iniciativu rodiče, což nevede dle zkušeností vždy k dobrým výsledkům“.
- Dlouhodobě špatné klima ve škole, které není ze strany školy efektivně řešeno: „... problémem je dítě, které v 5. třídě nezvládá regulovat své chování, řeším to s ředitelem školy“.
- Liknavost školy, „... považuji za chybu, že se s dětmi víc nepracovalo v zárodku problému, nyní problém přerostl a je obtížně řešitelný“.
- Neochota rodičů řešit problém „... nefungovala konstruktivní domluva s maminkou, dítěte s lehce agresivním chováním bylo dlouhodobě pro třídu zátěží“, „... škola neumí/nemůže pracovat se vzdělaným problematickým rodičem, který odmítá problém přiznat a řešit“, „... pokud nespolupracují na řešení rodiče dítěte, nedá se nic dělat, dokud situace neeskaluje a nebude zapojena policie, pokud nespolupracují rodiče dítěte“.
- Nedostatek času či prostoru podporujícího sociálního interakce a neformální komunikaci žáků“ ve školách, „... kvůli nedostatečné kapacitě jídelny musí jíst velmi rychle a nemohou v klidu poobědvat, popovídat si a rozvíjet neformální vztahy“.
- Řešení problematického chování žáků na úkor výuky: „... ve třídě jsou problémy, proto se učitelka snaží o teambuildingové aktivity, což ale jde na úkor výuky“.

Doporučení

- Podpora kolektivních aktivit napříč školou, např. školní tým aerobiku či jiných sportů.
- Podpora pedagogů směrem k žákovi, který vybočuje z kolektivu, snaha o individuální přístup.
- Potřeba zlepšení komunikace mezi školou a rodiči a rodiči navzájem.
- Prezentace nulové tolerance k šikaně ze strany školy.
- Podporovat nastavení hranic a kázně ve třídě, podporovat přirozenou autoritu učitele.
- Zajistit pro žáky „místa setkání“, prostory pro sociální interakci (jídelna, odpočinkové koutky apod.).
- Systematicky učitele vzdělávat v oblasti šikany a problematického chování.
- V dostatečné míře realizovat ve školách preventivní aktivity, ale také intenzivně řešit vzniklé problémy.

Vyjádrění zřizovatele

Problematika šikany je čas od času řešena v každé škole. Pokud si škola neví s problémem rady, může se obrátit o pomoc k dalším institucím či zřizovateli. Zvláště začínající učitelé (ale nejen oni), by měli projít kvalitním školením. Jako klíčová se zde jeví pozice třídních učitelů a metodiků prevence, kteří by měli ve spolupráci s ostatními kolegy, vedením a hlavně rodiči neprodleně řešit každý případ i pouze počínající šikany. Povinností každé školy je mít zpracovaný Minimální preventivní program, který obvykle obsahuje i postup řešení šikany, v případě jejího odhalení. V tomto směru školy i zřizovatel

spolupracujících s metodikou prevence při Pedagogicko-psychologické poradně pro Prahu 7 a 8, která zahajuje cyklus pravidelného setkávání metodiků prevence škol Prahy 7, na kterém by měla být řešena aktuální témata jednotlivých škol a vzdělávání členů školních poradenských pracovišť. Zároveň MČ Praha 7 realizuje projekt zaměřený mimo jiné na sociální práci ve školách a pilotování pozice sociálního pedagoga. Přestože tato pozice není ukotvena ve školském zákoně a ani v zákoně o pedagogických pracovnících, už nyní se ukazuje její potřebnost, především ve školách s vyšším procentem žáků ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí.

Komunikace školy s rodiči

Např. jste spokojeni ze způsobem nastavené komunikace (papírová/ústní/elektronická/nastavení třídních schůzek/konzultací/tripartitních schůzek učitel - rodič – žák?) Co byste si přáli jinak?

Přestože je komunikace a spolupráce školy s rodiči nezbytná pro efektivní vzdělávání a výchovu dětí, v rámci realizovaných diskusí bylo toto téma spíše okrajové.

Doporučení

- Podporovat školy v „otevřenosti“ ve smyslu „rodiče vítáni“ „... nechat rodiče prvňáků doprovázet své děti do třídy“, „...rodič by ocenil možnost jít např. pravidelně v pátek do školy, aby viděl, co a jak se děti učí“.
- V komunikaci a při řešení problémů nezapomínat na zpětnou vazbu dítě - rodič - učitel.
- Na všech školách, kde tomu tak není, zavést konzultační hodiny s pedagogy „... je důležité setkávat se osobně a řešit problémy průběžně“ a tripartitní schůzky žák - rodič - učitel.

Vyjádření zřizovatele

Jako příklad dobré praxe lze také uvést Příručku pro rodiče, kterou používají některé školy, a které mají umožnit lépe proniknout do tajů učení, předestřít záměry školy a pochopit roli, kterou od nich bude vzdělávání jejich dětí vyžadovat. Tyto „handbooky“, rozdáváné všem rodičům po nástupu jejich dítěte do školy, začínají úvodním slovem ředitele, který vysvětlí důležitost tohoto dokumentu a zároveň přímo vyzývá rodiče k zapojení do dění na škole. Na poslední straně pak rodič na speciálním listu („formuláři“) svým podpisem, příp. i podpisem svého dítěte potvrdí, že příručku důkladně prostudoval a rozumí všem požadavkům, pravidlům a zásadám potřebným pro úspěšné fungování školy. Tento formulář musí být škole doručen vyplněný do čtyř týdnů po nástupu dítěte do školy.

Příručka rodiče seznamuje se vzdělávací filozofií školy a jejími vzdělávacími a výchovnými cíli, popisuje organizační členění školy s jasně definovanými úkoly jednotlivých složek (s čím se obracet na ředitele, jak se zapojit do aktivit sdružení rodičů atd.). Jsou zde popsána všechna pravidla a předpisy, včetně návodu, jak řešit krizové záležitosti, stejně jako pravidla pro telefonní kontakt se školou. Nejpodstatnější část dokumentu tvoří důkladný, ale čitelně zpracovaný popis vzdělávacího programu na jednotlivých stupních školy, včetně používaných metod výuky, kritérií hodnocení a pravidel pro zadávání a zpracovávání domácích úkolů.³

³ <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/11365/VYTVARENI-USPESNEHO-PARTNERSTVI-MEZI-SKOLOU-A-RODICI.html>

Takovou aktivitu by zřizovatel v případě našich škol rád podpořil.

Jazykové vzdělávání - jakou prioritu tomuto tématu přikládáte, úroveň, spokojnost

Např. Považujete jazykové vzdělávání za prioritu, je pro Vás důležitější než vzdělávání v některých jiných oblastech? Jste spokojeni s úrovní jazykového vzdělávání na Vaší škole? Co byste si přáli jinak?

Většina účastníků diskuse projevovala nespokojenost s výukou cizích jazyků „... je chyba, když výuka cizích jazyků dopoledne, kdy mají děti energii, je k ničemu, je to ztracený čas, pak to dohání ve volném čase prostřednictvím placených kroužků, na to ale všichni nemají finance“. V rámci diskusí byla zaznamenána pouze jedna pozitivní zkušenost, kdy byl rodič s výukou cizího jazyka na základní škole spokojen.

Negativní zkušenosti

- Úroveň výuky cizích jazyků „... učí velmi špatně, děti si mechanicky zapisují výslovnost do sešitu“.
- Nedostatečný důraz na rozvoj komunikačních dovedností: „... v hodinách se málo mluví cizím jazykem“, „... děti neumí komunikovat, mluvit o běžných věcech“.
- Děti se učí nazpaměť rozsáhlou slovní zásobu, ale neumí tvořit věty „... moje dítě umí v angličtině pojmenovat snad všechny druhy nábytku, co existují, ale větu dohromady nesestaví. V praktickém životě mu tato slovní zásoba k ničemu není“.
- Úroveň pedagogických dovedností rodilých mluvčích „... často nejsou dobře didakticky připraveni a neumí vysvětlit gramatické jevy, dokonce mohou dělat gramatické chyby“.

Doporučení

- Podporovat dostupnost kvalitního jazykového vzdělávání pro všechny.
- Podporovat důraz na komunikační dovednosti a schopnost domluvit se v běžných životních situacích.
- Zvýšit důraz na pedagogickou kvalifikaci (především v oblasti didaktiky) rodilých mluvčích, případně zajistit jeho metodickou podporu či využívání rodilé mluvčí v tandemové výuce.
- Zvyšovat kvalitu výuky cizích jazyků vedenou českými učiteli.

Vyjádření zřizovatele

Z vyjádření samotných učitelů cizích jazyků, které zná zřizovatel např. z proběhnuvších fokusních skupin či setkání pracovních skupin v rámci projektu MAP jsou si sami učitelé vědomi svých limitů a věnují se sebevzdělávání, v čemž je zřizovatel podporuje. Složení pedagogického sboru je však v kompetenci vedení škol a na něj by se měli rodiče s oprávněnými podněty obracet. Rovněž možnost zajistit kvalitní pedagogy - nejen pro výuku cizích jazyků - je v návaznosti na limity vysokoškolského vzdělávání budoucích pedagogů či získání kvalitních rodilých mluvčích již delší dobu značně omezená.

Společné vzdělávání/inkluze a realita třídy

Např. Máte ve třídě žáky, kteří potřebují zvýšenou pozornost, dokáže škola s těmito žáky pracovat? Dokáže škola pracovat s nadanými žáky? Objevují se ve vaší třídě děti s problémovým chováním? Máte k tomuto tématu nějaké podněty?

Pro některé rodiče bylo toto téma zásadní, jelikož se z jejich pohledu inkluze dětí zejména ze znevýhodněného prostředí v praxi škole nedaří. Žádný z rodičů však neměl výhrady proti principu inkluze v obecné rovině.

Toto téma bylo klíčové zejména pro rodiče dětí, kteří si stěžovali, že díky vysokému počtu dětí ze znevýhodněného a nemotivovaného prostředí je výuka v některých třídách složitá a demotivující pro ostatní děti. Z toho důvodu rodiče zmiňovali trend odchodů dětí ze školy na jinou školu, kde se šikovnější děti snaží uspět v přijímacích zkouškách na víceletá gymnázia nebo odchází na druhý stupeň jinam, „... dcera je bystřejší, třída ji pomalým tempem brzdí“. Na druhou stranu tito rodiče oceňovali přístup vedení školy a především snahu danou situaci řešit. Z jejich pohledu v současné době školu především ohrožuje odchod vyššího počtu „šikovnějších dětí“ po ukončení 5. třídy, „... hrozí riziko, že pokud odejde víc bystřejších dětí ze třídy, bude situace ve třídě ještě horší“.

Naopak rodiče žáků z některých dalších škol považují inkluzi ve škole za dobře zvládnutou. V této souvislosti si rodiče chválili alternativní výukové přístupy, které umožňují dětem pracovat odlišným tempem dle svých možností, „... znevýhodněné děti jsou v „Monte“ v pohodě, tento systém vzdělávání eliminuje problémy, nadané děti jedou vlastním tempem, nezdržují se navzájem“.

Doporučení

- Zajistit asistenty pedagoga ve třídách dle doložené potřeby.
- Potřeba větší podpory nadaných dětí např. formou diferencované výuky.
- Zajistit odpolední doučování pro slabší žáky, motivovat žáky k účasti na doučování.
- Motivovat rodiče k zájmu o vzdělávání svých dětí.

Vyjádření zřizovatele

MČ podporuje inkluzivnost svých škol, nicméně chápe i postoj učitelů, kteří se snaží v rámci svých možností o individuální přístup: bez podpory asistentů pedagoga a kvalitního sebevzdělávání se však situace obtížná, a to zvláště ve školách/třídách s vysokým počtem dětí/žáků se SPUCH nebo ze znevýhodněného prostředí či kombinací obojího. Zřizovatel také vnímá podněty ze strany vedení mateřských škol, které by uvítaly zřízení speciální školky či alespoň speciálních tříd MŠ v Praze 7. Zatím to není možné a to nejen z kapacitních důvodů.

Zřizovatel především prostřednictvím MAP poskytuje pedagogům cílené bezplatné vzdělávání v této oblasti. Pečlivě vybírá témata a lektory tak, aby mohli učitelé své nabyté zkušenosti ihned prakticky využít.

ZÁVĚRY

1. V oblasti podpory respektujícího přístupu učitele/pedagoga k dětem a k jejich rodičům je důležité:

- Přistupovat k žákům i k rodičům jako k partnerům, zapojovat je do rozhodování dle možností.
- Podporovat především vnitřní motivaci žáků.
- Otevřeně komunikovat, a to jak s žáky, tak s rodiči.
- Podporovat pedagogy v rozvoji pedagogických dovedností v oblastech respektujícího přístupu, motivace žáků, komunikace s rodiči, individuálních potřeb např. prostřednictvím vhodné zvolené vzdělávání apod.
- Vytvářet a podporovat kvalitní klima školy na všech úrovních.
- Vytvořit ve třídě/škole bezpečné prostředí.

2. V oblasti hodnocení žáků je důležité:

- Komunikovat zvolený způsob hodnocení s rodiči, tak, aby ho pochopili. Vysvětlovat funkčnost a smysluplnost zvoleného způsobu hodnocení.
- Do hodnocení začlenit nejen informativní složku, ale zároveň složku motivační.
- Do hodnocení zakomponovat sebehodnocení dětí.
- Hodnotit nejen dosažené výsledky, ale také aktivitu a snahu dítěte.
- Do co největší možné míry standardizovat způsob hodnocení v rámci jedné školy.
- V rámci hodnocení upozorňovat na úspěchy.
- Vzdělávání pedagogů v oblasti formativního hodnocení a práce s chybou

3. V oblasti metod, forem a pestrosti výuky podporovat:

- Diferenciaci výuky.
- Podporovat propojování předmětů.
- Podporovat kreativitu dětí a rozvoj jejich individuálních kompetencí.
- Ověřit kvalitu používaných učebnic.
- Zapojit rodiče do výuky.
- Zapojit starší spolužáky do výuky.
- Podporovat roli učitele jako moderátora diskusí na úkor role učitele jako nositele informace.
- Podporovat profesní rozvoj pedagogů.
- Podporovat výuku realizovanou ve vnějších prostorách.
- Uplatňovat zážitkové a badatelské metody.
- Podporovat cílený rozvoj vyjadřovacích schopností žáků.
- Zvýšit důraz na tělesnou výchovu a sportovní aktivity.
- Efektivní úpravy školních vzdělávacích programů.

4. Pro budování pozitivní atmosféry ve škole a třídě je třeba:

- Podporovat kolektivní aktivity napříč školou.
- Individuálně přistupovat k jednotlivým žákům.
- Zvyšovat kompetence pedagogů v oblasti šikany a dalšího problematického chování.
- Podporovat otevřenost ve vzájemné komunikaci mezi školou a rodiči.
- Budovat ve školách „místa setkání“, prostory pro sociální interakci (jídlna, odpočinkové koutky apod.).
- Zajistit kvalitní preventivní programy dle potřeb jednotlivých škol.

- Zvyšovat kompetence členů školních poradenských pracovišť například prostřednictvím setkávání za účelem sdílení zkušeností a příkladů dobré praxe.
- 5. V rámci komunikace s rodiči klást důraz na:**
- Zpětnou vazbu.
 - Otevřenost.
 - Respektující přístup.
- 6. V oblasti jazykové přípravy je důležité:**
- Podporovat důraz na komunikační dovednosti a schopnost domluvit se v běžných životních situacích.
 - Zvýšit důraz na pedagogickou kvalifikaci (především v oblasti didaktiky) rodilých mluvčích.
 - Podporovat tandemovou výuku.
 - Podporovat pedagogy v profesním rozvoji.
- 7. V oblasti inkluze je prioritní:**
- Zajistit asistenty pedagoga ve třídách v počtu dle doložené potřeby.
 - Podporovat diferencovanou výuku.
 - Zajistit doučování, motivovat žáky k účasti na doučování.
 - Motivovat rodiče k zájmu o vzdělávání svých dětí.

NÁVRHY OPATŘENÍ ZE STRANY ZŘIZOVATELE

V návaznosti na výše uvedená zjištění bude zřizovatel ve spolupráci se základními školami (případně i mateřskými školkami), které fungují v území Prahy 7, i nadále zajišťovat nebo nově - v návaznosti na aktuální situaci ve školách - následující aktivity:

- a) prostřednictvím dalších vhodných nástrojů podpora nezastupitelné role rodičů v oblasti vzdělávání, jejich angažovanosti a participace na rozvoji škol a jejich komunitním aspektu.
- b) pravidelná setkávání rodičů (zákonných zástupců) s odborníky na aktuální témata (např. děti/žáci se SPUCH, nadaný/mimořádně nadaný žák, komunikace s pedagogy, well-being dětí/žáků, hodnocení dětí/žáků, diferencovaná výuka, zapojení rodičů do vzdělávacích aktivit dětí/žáků apod.) doplněná o dotazování a diskusi
- c) podpora práce a včasné edukace rodičů dětí/žáků ze znevýhodněného prostředí včetně dětí/žáků s OMJ, aby si byli vědomi důležitosti předškolního a kvalitního základního vzdělání
- d) spolupráce s rodiči a jejich podpora při zakládání rodičovských spolků, které mj. mohou získávat finanční prostředky k nákupu pomůcek, realizaci volnočasových/zájmových aktivit v rámci škol nebo na podporu dětí/žáků ze znevýhodněného prostředí/žáků ohrožených školním neúspěchem (vybavení pomůckami, zajištění společného stravování, doučování, kroužcích a dalších školních akcích apod.)
- e) podpora dalšího odborného vzdělávání pedagogů dle aktuálních potřeb škol
- f) podpora vzájemných hospitací učitelů v rámci školy i mezi nimi (a to nejen v rámci území Prahy 7
- g) mezipředmětové sdílení nejen v rovině tematické, ale i metodické (způsoby hodnocení, řešení problémů dětí se SPUCH, well-being dětí/žáků, bezpečné prostředí pro děti/žáky, komunikace s rodiči, komunikace s agresivními žáky, diferencovaná výuka apod.)
- h) podpora well-beingu dětí/žáků včetně sociálně ohrožených či SPUCH atd.
- ř) podpora aktivit směřujících k plynulému přechodu dětí z MŠ na ZŠ.
- j) podpora well-beingu pedagogů i vedení škol (prevence syndromu vyhoření, supervize, nácviky relaxačních technik, komunikace s agresivními žáky/rodiči, zajištění bezpečného prostředí apod.)
- k) podpora kariérového poradenství na školách a spolupráce mezi školami, také spolupráce se zaměstnavateli, úřadem práce a rodiči v rámci sdílení informací a zkušeností z jejich povolání

SEZNAM ZKRATEK

MAP II	Projekt Místní akční plány rozvoje vzdělávání II – Správní obvod Praha 7. Projekt podporuje základní a mateřské školy Prahy 7 (bez rozdílu zřizovatele) zlepšovat vzdělávání dětí a žáků a síťovat školy navzájem a s dalšími aktéry ve vzdělávání.
MČ	městská část
ZŠ	základní škola
FZŠ	fakultní základní škola
ČŠI	Česká školní inspekce
SPUCH	specifické poruchy učení a chování
PZ	přijímací zkoušky